

Crítica ►

El cap ple de palla

El llibre d'**Antoni Mas** acaba confonent-se amb allò que vol examinar: la insignificança, la debilitat i el trauma

AMELCIOR COMES aquest aplec de set contes d'Antoni Mas Busquets gira entorn de la impossibilitat de l'home d'acarar amb desimboltura la realitat de les seves circumstàncies. Lligats a una realitat esquerpa, que els supera indefectiblement, els seus personatges viuen unes existències totalment neutres, anodines, d'una espontaneïtat enrarida, desarrelada i fantasmal, una vida que no saben comprendre, que han renunciat a destriar. Aquestes criatures es mouen per una Mallorca que, vista a través de la seva vivència, ha esdevingut un territori despoblat de veritat humana, un simple desert populós, terra cremada, amb el relleu dels hotels i dels xalets en filera. Enmig de tot això, fan com qui viu, però en el fons són pura inèrcia sense escàndol, malaltia espasmòdica mancada de sentit de l'humor, monyons humans desproveïts de ganes i talent per desitjar i forjar-se un horitzó, encara possible, a la mida d'un impuls no claudicant. La seva frustració a vegades es confon amb la nostàlgia, i així acaben enyorant el passat de la infància, l'entorn mitificat d'un món ordenat de *senyors* altius i bons pagesos, tot retallat contra un paisatge on pastava la vaca i el cel era blau. En aquest llibre tot és minúscul i desesperançat, tots els personatges tenen propensió a una inestabilitat que es resguarda en el conformisme i en l'abúlia: tots conceben la vida com una malaltia, com si ja no hi hagués res a fer ni facultats per fer-ho, i com si ambicionar (una vida completa, una obra literària d'envergadura) fos una amarga ingenuïtat, un propòsit estèril, com si el futur ja fos cosa del passat. Sembla que podrien recitar tots a

«TERRA CREMADA»

Autor: ANTONI MAS
Editorial: QUADERNS CREMA
Pàgines: 152 / Preu: 12 €

Recull de set contes sobre les dificultats de la vida a Mallorca d'uns personatges advocats a la decepció i a la nul·litat.

cor aquell poema de T.S. Eliot *Els homes buits*: «Som els homes buits / som els homes replens / inclinats junts / el cap ple de palla.» Figures sense forma, ombres sense color, forces paralitzades, condemnats a gestos sense moviment, les criatures d'Antoni Mas conviden a plantejar-se aquella pregunta que Nietzsche ens va ensenyar a fer-nos davant qualsevol manifestació artística: «¿Què s'ha fet aquí creador, la salut o la malaltia?» Escrit en un to sec i desolat, sense ni un gram de gràcia ni ironia, el llibre de Mas acaba confonent-se amb allò que sembla que vol examinar: la insignificança, la debilitat i el trauma acaben afegint-se insignificants, traumàtics a cops d'humilitat, irreparablement decadents en poques pàgines. La literatura no pot esdevenir el discurs de l'home assotat que ni tan sols té valor per rebel·lar-se. La literatura és la viva recerca, la invenció d'un sentit qui sap si encara possible, però que mai no se sotmet davant del no-res.

L'emperador quasi nu

Alguns d'aquests tràilers de **Joan Esculies** permeten pensar que pot acabar fent-se un lloc a la nostra literatura

SXAVIER CORTADELLAS abem molt millor com va acabar l'emperador que anava nu del conte *El vestit nou de l'emperador* de Hans Christian Andersen que no què va passar a aquells estafadors, sastres falsos que van fer creure a tothom que només els ximpls i els ineptes no veien el suposat vestit que l'emperador duia. Va ser, però, finalment un vailet —compto que una mica inconscient i una mica guillat— qui va començar a cridar que l'emperador passejava a pèl pel carrer, protegit de la llum del sol només per un patge que duia una ombrel·la. Si deixem de banda llibres en blanc i altres bajanades, posats a traslladar aquesta metàfora del fals vestit de l'emperador en el món literari, els dos gèneres que hi estan més a la vora són la poesia i la seva germana bessona, si bé en gènere prosa, que és el conte. D'exemples, en poesia, n'hi ha a milers: des d'*Ossos de sèpia* d'Eugenio Montale fins a poemes d'Andreu Vidal o de Víctor Sinyol. Pel que fa a contes, quasi és obligat citar Txèkhov, Kafka, Borges o Monterroso. A casa nostra, entre d'altres, les *Històries apòcrifes* i les *Incredulitats i devocions* de Joan Perucho, dos dels llibres que Joan Esculies cita a l'hora de comentar d'on poden haver sorgit algunes de les formes d'aquesta col·lecció de relats breus que és *Tràilers*. En total, són 85 relats d'una llargada màxima d'un DIN A4, agrupats de 5 en 5 en 17 blocs de temàtica tan diferent com la por, els cafès de ciutat, la felicitat, el pintor Joan Ponç o les relacions entre dones i homes. L'últim d'aquests 17 blocs fa d'epíleg. El primer, de pròleg. Hi trobem des d'una advertència i/o justificació —«*Tràilers*, ben segur, no hauria passat el raser de Brossa perquè s'ha escrit des de la ignorància que criticava»— fins a una declaració de principis bastant tòpica —primer viure i, després, escriure— o una reflexió, que el narrador mateix qualifica irònicament com un espai pseudopublicitari o com una autoentrevista, sobre els pocs lectors i l'escàs ressò que ha tingut *L'ocell de pluja*, l'únic llibre que Esculies havia publicat fins ara. A molts d'aquests tràilers Esculies sorprèn per la seva ironia, també pel seu atreviment i el seu llenguatge. Descomptant-hi els del pròleg, m'han semblat més elaborats, però, els dels primers blocs —els del segon, per exemple, que tenen en comú que el pro-

«TRAILERS»

Autor: JOAN ESCULIES
Editorial: PROA
Pàgines: 215
Preu: 14 €

Joan Esculies (Manresa, 1976) recull una sèrie de relats que presenten, com un tràiler cinematogràfic, un trosset d'història, un fragment «en què el lector entra i imagina la resta». Rere les narracions no només s'hi amaguen sexe, pors, hipocresia i conflictes d'identitat, sinó també una crítica. El guanyador del premi Mercè Rodoreda amb aquest títol denuncia les «capelletes» i l'«amiguisme» que dominen el món literari. Tampoc estalvia crítiques als llibres mediàtics.

tagonista és un nen o un jove; els del tercer, que són una barreja d'erudició i ficció, que recorda el món de Perucho i encara més el d'Álvaro Cunqueiro—. M'han sorprès desagradablement, en canvi, els d'un bloc en què Esculies fa un paral·lelisme entre Joyce i Terenci Moix o entre Chopin i Macià; els d'un altre en què se centra a parlar de les ànimes. Hi deu haver ajudat el fet que encarar-se amb 85 relats d'una plana és excessiu per poder continuar sorprendent i, més encara, si pensem que en alguns opta per repetir la mateixa història dos o tres cops i, en altres, com ja he indicat fa un moment, per comparar dos personatges. Un tràiler —tots ho sabem— no és exactament un argument, sinó només unes quantes escenes triades d'una pel·lícula. No sempre podria escriure això mateix d'aquests relats d'Esculies. En més d'un, fa l'efecte que es dispersa massa. D'altres, són només diàlegs, pràcticament fragments teatrals com ja trobàvem a *L'ocell de pluja*. És veritat, no obstant, que, en conjunt, apunta bé i que alguns tràilers permeten pensar que pot acabar fent-se un lloc a la nostra literatura. El vailet aquell que indicava que l'emperador anava nu assenyalava una veritat immutable; jo en faig prou assenyalant que no val tot, que amb menys relats hauríem anat millor, que és esborrant i refent com s'acaba bastint —i vestint memorablement— cada plana.

Novetats ►

«REMUNTAR L'ORINOCO»

Autor: MATHIAS ENARD
Editorial: PAGÈS EDITORS
Pàgines: 158

Dos cirurgians, amics inseparables, busquen a les palpentes una veritat que justifiqui la seva pròpia existència. Yourí opera sota la mirada de Joana, la jove infermera que Ignància cobjea. En plena canícula estiuenca i en un hospital que es va degradant, l'un es perd en la passió i l'altre en l'alcohol i la bogeria. Tots dos acabaran per fer fugir la Joana, que emprendre un llarg viatge cap a Veneçuela.

«TRES AMIGUES I UN ESTIU»

Autor: MARIA ENRICH
Editorial: COLUMNA JOVE
Pàgines: 142 / Preu: 10,5 €

La Lisa arriba a Vilamar de Dalt amb els seus pares i la seva germana petita, com cada estiu, amb moltes ganes de retrobar la Noèlia, l'amiga de sempre. Però la Noèlia ha canviat... La Lisa no sap què li passa, i això arribarà a posar en perill la seva relació. De fet, la Lisa no sap que aquest estiu moltes coses canviaran. A Vilamar, retrobarà vells amics com Santi i Pau i farà amistat amb la Greta.

